

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.71.467-476>

УДК 72.023:725.75

Житник Олександр Григорович,

CEO ZhytnykSaunaLab,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

кафедри інноваційної архітектури та дизайну

Інституту інноваційної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

zhytnyk.oh@iino.in.ua

<http://orcid.org/0009-0001-3033-6985>

Меженна Наталія Юріївна,

кандидат архітектури, доцент,

доцент кафедри основ архітектури та архітектурного проектування

Київського національного університету будівництва і архітектури

mezhenna.niu@knuba.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0003-0611-9144>

ГЕДОНІСТИЧНІСТЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГРОМАДСЬКИХ SPA-КОМПЛЕКСАХ

Анотація: стаття досліджує, як гедоністичні принципи впроваджуються в дизайн та функціональність сучасних SPA-комплексів, перетворюючи їх на місця, де відвідувачі можуть не лише оздоровитися, а й отримати естетичну насолоду, що додатково впливає на фізичну та психологічну реабілітацію. Аналізується, як використання інноваційних матеріалів, технологій та дизайнерських рішень сприяє створенню комфортного та естетичного середовища, за допомогою інноваційних рішень, SPA-комплекси перетворюються на осередки задоволення та релаксації, де кожен елемент – від матеріалів до освітлення – спрямований на створення незабутніх вражень, позитивних емоцій. Особлива увага приділяється тактильним відчуттям, використанню природних матеріалів та інтеграції світлових технологій. Дослідження демонструє, як сучасні SPA-комплекси, завдяки впровадженню гедоністичних принципів, стають місцями не лише фізичного оздоровлення, реабілітації, а й емоційної перезарядки.

Ключові слова: SPA-комплекси; гедонізм; дизайн; технології; оздоровлення; тактильність; психологічний комфорт; комфортні простори.

Постановка проблеми. Тема догляду за тілом та здоров'ям завжди була та залишається нагальною та актуальною тому, що стосується саме людини, її зовнішнього вигляду, здоров'я, як фізичного, так і психологічного. Сьогодні, при

всебічному розвитку технологій, приватні та громадські SPA-комплекси надають досить різноманітні послуги, щоб задовольнити самих вибагливих користувачів. Зараз, під час війни у нашому суспільстві існує деяке подвійне сприйняття: традиційно такі комплекси сприймалися як елітарні, для населення, чий дохід вище середнього. Але, з іншої сторони, сьогодні в Україні посилилась потреба у здоровому способі життя, практично усі спортивно-оздоровчі центри включають такі об'єкти СПА, як басейни і лазні різних типів. Психологи наголошують на тому, що водно-оздоровчі процедури є дієвою психологічною підтримкою, моральним розвантаженням за кризових умов суспільства, не кажучи вже про високі реабілітаційні функції для тих, хто приходить із зони бойових дій. Водночас, у суспільстві поширюється розуміння повсякденного піклування за своїм здоров'ям, тілом: біг, прогулянки, велосипед, басейн, лазні, фітнес – європейський спосіб життя показує переваги для здоров'я.

Тому є логічним і зрозумілим, що популярність водних процедур, тематика різних видів прогріву та охолодження тіла, що пов'язані з відпочинком та оздоровленням значно зросла. Ці комплекси є дуже дієвими для фізичних та психологічних реабілітацій. Загалом, можна сказати про підвищення актуальності громадських SPA-комплексів та SPA-зон у спортивних та медичних закладах. Сучасні матеріали, технології та підходи дозволяють створити комфортні простори, максимально орієнтовані на людину, когнітивно зрозумілі, тактильно приємні. Тобто у будь-якій зоні такого комплексу людина має почуватися розслаблено та отримувати задоволення і користь від процедур та самої атмосфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявна певна кількість українських та закордонних публікацій, присвячених SPA та WELLNESS комплексам та зонам у готелях, салонах краси та інших закладах. Вони розглядають подібні комплекси з економічної [4], соціальної точки зору [6], торкаються психологічних аспектів.

Є дослідження, присвячені розгляду основних положень і організаційних аспектів діяльності SPA-об'єктів, діяльність яких орієнтована на поліпшення самопочуття практично здорових людей, стосуються індустрії краси [7]. В Такі рекомендації представляють ключові історичні етапи розвитку спа, охарактеризовують його понятійний апарат, концепції, базові елементи і напрями та їх особливості, розглядають оздоровчі фактори та їх використання. Надаються загальні основи організації, методичні матеріали для роботи SPA-центрів, особливості їх структури тощо. Представлена методологія консультування, супроводу і контролю за станом пацієнта у SPA, перш за все – організаційно-медичні аспекти [2, 3].

Загалом можна казати про те, що наявні дослідження медичного, оздоровчого профілю, загальні роботи, що охоплюють планувальні та містобудівні аспекти, є деякі загальні класифікаційні роботи по водно-оздоровчим закладам та громадським спорудам, де зони SPA є невід'ємною складовою. Розглядався також психологічний та реабілітаційний аспект таких процедур [5, 9]. Є певна кількість робіт, що торкаються позитивного сприйняття в архітектурі і дизайні загалом [11].

Окремі питання з проєктування, будівництва й експлуатації аква-зони SPA-комплексів розглянуті в роботах, що наближені до тематики даної статті, стосуються саме проєктування та будівництва таких комплексів, їх детальних класифікацій та конкретних рекомендацій по їх облаштуванню [1, 8].

Тематика інтеграції інноваційних технологій та природних елементів у дизайн SPA-просторів дозволяє створювати умови для ефективного відновлення. Проведене дослідження доводить, що сучасні SPA-комплекси зазнають значних трансформацій, перетворюючись на багатофункціональні простори, орієнтовані на задоволення не лише фізичних, а й емоційних потреб відвідувачів. Встановлено, що використання інноваційних матеріалів, технологій та дизайнерських рішень сприяє створенню комфортного та естетичного середовища, яке сприяє релаксації та оздоровленню. І такий аспект, що раніше не був ретельно досліджений, пропонується розглянути у даній статті. На сьогоднішній день маємо підстави стверджувати, що SPA-комплекси можуть стати невід'ємною частиною загальної системи охорони здоров'я.

Метою публікації є: продемонструвати, як сучасні технології та дизайнерські рішення трансформують традиційні SPA-комплекси у багатофункціональні простори, орієнтовані на задоволення фізичних та психологічних потреб відвідувачів.

Конкретні цілі:

- Показати як використання інноваційних матеріалів (наприклад, сіно, конопляне лушпиння) та технологій (LED-освітлення, системи контролю температури) підвищує рівень комфорту та задоволення від відвідування SPA.
- Проаналізувати роль тактильних відчуттів у створенні релаксуючої атмосфери та їхній вплив на загальне сприйняття SPA-простору.
- Визначити тенденції в дизайні сучасних SPA-комплексів, зокрема використання природних матеріалів, ергономічних форм та інтеграції світлових технологій.
- Продемонструвати як гедоністичний підхід до дизайну може сприяти підвищенню ефективності SPA-процедур та загальному оздоровленню.

Основна частина. Гедонізм (від грец. ἡδονή – задоволення) – філософська та психологічна теорія, яка підкреслює задоволення як первинне або

найважливіше внутрішнє благо. Вона охоплює віру в те, що задоволення або щастя є кінцевою метою життя [13]. Гедонізм відноситься до сімейства теорій, в яких задоволення відіграє центральну роль. Психологічний або мотиваційний гедонізм стверджує, що поведінка людини визначається бажанням збільшити задоволення і зменшити біль. Етичний гедонізм наголошує на прагненні до задоволення та уникнення болю. Хочемо наголосити на позитивній якості гедоністичної теорії за потреби людини до фізичного і психологічного розслаблення, «переключення» та «перезавантаження» в якійсь мірі її свідомості. На недовгий час перебування у SPA-закладі і, як слідство, покращення загального стану людини [11].

Використання інноваційних технологій та натуральних матеріалів дозволяє створювати середовище, яке сприяє як фізичному відновленню, так і емоційному балансу. Приведемо декілька прикладів, що стали знаковими символами в сучасному підході до покращення гедоністичного сприйняття деяких елементів в громадських SPA-комплексах.

В останні роки в парних (типу «руська баня») почали використовувати сіно, яке вкладали між двох простирадл та поміщали цю композицію на полицю для пропарювання людського тіла віниками. Однак, складові частини сіна різноманітні по жорсткості стебел, що робить непростою підготовку поверхні сіна, яка була б тактильно приємна для людського тіла, особливо для жіночої ніжної шкіри. Нещодавно на ринку SPA з'явилися матраци, що наповнені конопляним лушпинням. Вони доповнюються, захисним чохлом, простирадлом, м'яким валиком для ніг і м'якою подушкою з вирізом для обличчя. Використання цього комплексу для релаксації дає абсолютно новий рівень комфорту від паріння, а при проведенні масажів дозволяє перетворити будь-яку горизонтальну поверхню на професійний стіл.

Окрім того, у таких приміщеннях є надзвичайно важливою тактильність матеріалів, вони повинні бути приємні на дотик, причому для різних частин тіла, навіть при випадкових торканнях. Поверхні, що застосовуються у дуже вологому або водному середовищі повинні мати абсолютну водонепроникність і досконалу мінімально чуттєву тактильність. Прикладом цього може слугувати мозаїчне оздоблення стінок і бортів басейну, ергономічних поверхонь у хамамах та на масажних столах. Для досягнення цих цілей дуже доцільним є використання мозаїки з заокругленими гранями, так як затирочна епоксидна fuga при її фінішній підготовці не розміщується по площині мозаїки, а є дещо заглибленою відносно неї. І заокруглені краї мозаїки унеможливають появу мікротравм та подряпин при переміщенні людини, тіло якої перебуває в контакті з такими поверхнями.

Гарним ергономічним рішенням що до країв полицок у лазнях є застосування радіусного дерев'яного бруса перерізом у чверть кола або в половину кола, як вставки у верхній край полицки (Рис.1). Це дозволяє не відчувати прямий кут полицки під колінами при сидінні та запобігає дрібним травмам під час руху у лазнях.

Рис. 1 Заокруглені краї полицок в лазні. Автор - Житник О.Г.

Вдалим рішенням використання гедоністичного підходу до комфорту людського тіла є реалізація різнотемпературних водних об'ємів, типу «купіль» чи «офуро» (Рис.2). Сучасний розвиток технологій дозволяє підтримувати задану температуру з точністю до одного градуса з віддаленим контролем за допомогою технічного персоналу SPA об'єктів для корегування температури води у залежності від побажань конкретних клієнтів. Ці рішення йдуть у комплексі з безхлорним методом обробки води, аеро- та гідромасажем, ароматизацією водного середовища.

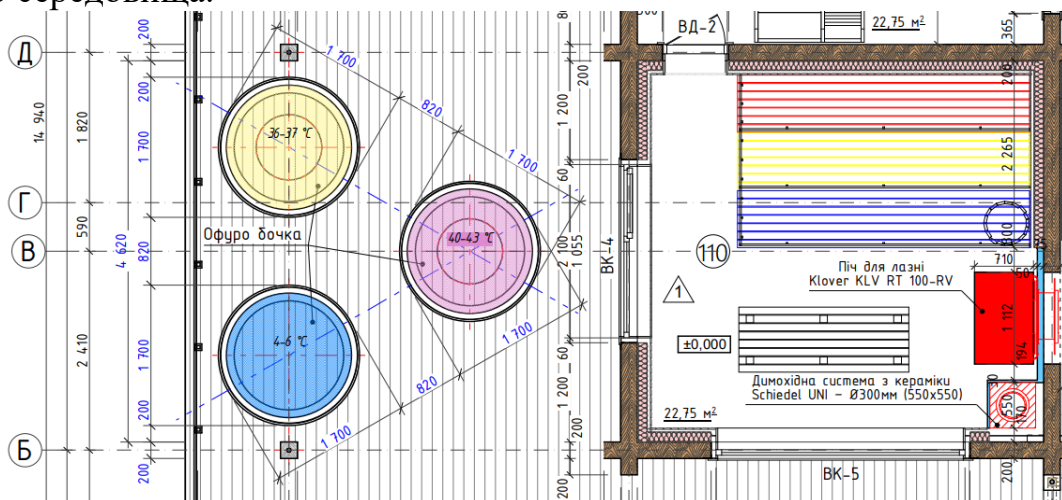

Рис. 2 Влаштування різнотемпературних купелей в терасній частині будинку.

Автор - Мазуренко М.М.

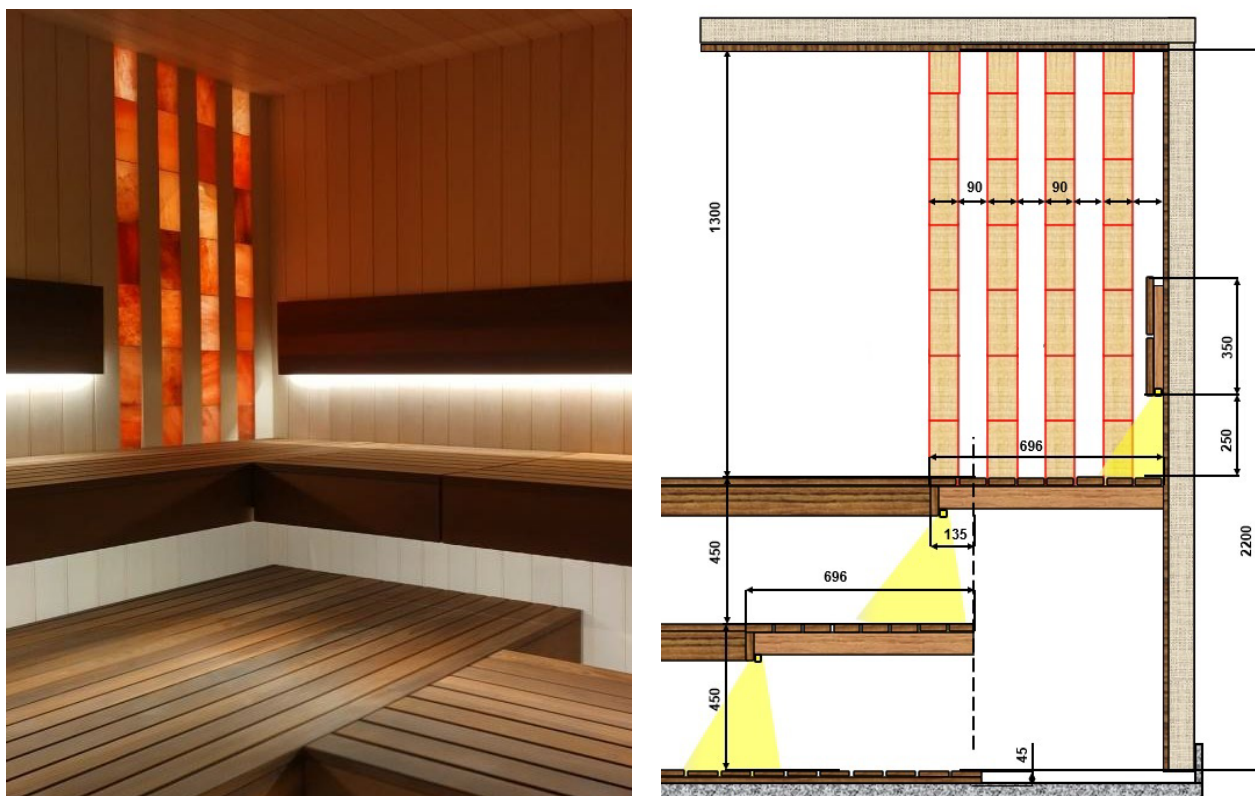

Рис. 3 Приховане тепле (2700K) LED підсвічування в лазні.

Автор - Житник О.Г.

Раніше архітектори та дизайнери, які займалися проєктуванням SPA об'єктів використовували різноманітні прийоми що до освітлення приміщень, щоб зробити їх приємними та візуально цікавими. Сучасні технології надають нових можливостей комфортного освітлення, завдяки застосуванню економних LED-технологій з різноманітним спектром кольорової температури і різнокольоровою гамою при використанні системи освітлення типу Led Neon. Практикою останніх років є використання в інтер'єрних зонах загального користування прихованої підсвітки теплого білого кольору (warm white) з колірною температурою 2700K, яка не містить синього спектру, максимально наближена до колірної температури лампочки накаливання і має заспокійливий ефект від візуального впливу світло-жовтого спектру світла (Рис. 3). Також існують системи оптоволоконного освітлення, завдяки великій варіативності яких можна проєктувати різні сценарії освітлення (підсвітки) в залежності від часу доби.

Загалом можна казати, що загальний розвиток технологій і активне їх залучення у проєкту та інженірингову складову SPA комплексів надає нових приємних емоційних та тактильних вражень в гедоністичному розумінні користування оздоровчо-реабілітаційними комплексами громадського

призначення. Популярність всіх видів та типів лазень/саун, бажання застосувати природні матеріали, аромати, навіть звуки заснована, окрім бажання відпочинку, розслаблення, ще й на генетичній пам'яті людини. Зовнішній вигляд, запахи, тактильні відчуття є позитивними тригерами, що запускають механізм приємних емоцій, спогадів, відчуттів. Особливо це є важливим для людей, чий спосіб життя далекий від природи, органічних матеріалів. Тому такий близький тілесний контакт з природними матеріалами є актуальним та позитивним.

Висновки. Проведене дослідження доводить, що сучасні SPA-комплекси відіграють все більш важливу роль у фізичній та психологічній реабілітації. Водночас, при проектуванні SPA-комплексів все більше уваги приділяється створенню гедоністичних переживань для своїх клієнтів. Популярність всіх видів та типів SPA процедур заснована, окрім бажання відпочинку, розслаблення, ще й на генетичній пам'яті людини. Зовнішній вигляд, запахи, тактильні відчуття є позитивними тригерами, що запускають механізм приємних емоцій, спогадів, відчуттів. Особливо це є важливим для людей, чий спосіб життя далекий від природи, органічних матеріалів. Встановлено, що використання інноваційних підходів у дизайні та технологіях дозволяє створювати середовища, які сприяють відновленню фізичних сил та емоційного балансу. Використання таких елементів, як натуральні матеріали, індивідуальне освітлення та ергономічний дизайн, сприяє підвищенню рівня задоволення від відвідування SPA. Доведено, що тактильні відчуття відіграють ключову роль у створенні атмосфери для релаксації, сприяють швидшому одужанню та підвищенню якості життя. На сьогоднішній день маємо чітке розуміння того, як сучасні технології та дизайнерські рішення можуть трансформувати традиційні SPA-комплекси у багатофункціональні простори, що відповідають сучасним вимогам, а SPA-процедури можуть бути ефективним інструментом для комплексної реабілітації після хвороб, травм та стресових ситуацій.

Список літератури:

1. Данчак І.О., Лукомська Г.В. Функціонально-планувальні принципи організації простору СПА-закладів. Регіональні проблеми архітектури і містобудування. Одеса: Архітектурний інститут ОДАБА, 2013. Вип. 11 - 12. С. 206 - 210.
2. Єжов В.В., Гоженко О.А., Бучинський С.Н., Душкін І.Ф. СПА-технології у відновлювальній медицині та курортології: стан та перспективи розвитку в Україні. URL: <http://sankurort.ua/uk/4/22/31>
3. Єжов В.В., Бабов К.Д., Гоженко О.А., Дишловий І.М., Лієв О.С. СПА: Основні положення та організаційні аспекти. Сімферополь, 2011. 96 с. ISBN 978-966-97061-3-3

4. Захарін С.В. Інноваційне забезпечення розвитку туризму і курортів / Соціогуманітарний аспект інноваційно технологічного розвитку економіки: Монографія / За ред. Л.І.Федулової. Київ: ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2007. С. 295–311.
5. Кифяк В. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2008. – 300 с.
6. Коленда Н.В. Теоретичні основи моделювання і прогнозування стратегічного потенціалу рекреаційної системи регіону. Управління економікою рекреаційних територій, галузей і підприємств: Зб. наук. пр. / Ін-т економіко-правових досліджень НАН України. Д: ТОВ «Південь-Схід, Лтд». 2008. С. 41–47.
7. Креббин-Бейли Д. Харкап Д., Харрингтон Д. Спа-терапия в индустрии красоты. Методика процедур, эксплуатация оборудования, программы обучения спа-менеджменту [пер. с англ. В. Е. Бельченко]. М.: РИПОЛклассик, 2010. 304 с.
8. Лукомська Г. В. Формування архітектурно-планувальних вирішень водно-оздоровчих закладів. Дис....канд. арх.: 18.00.02 / Національний університет «Львівська політехніка». Л., 2015. 207 с.
9. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
10. Leisure and Wellness: Health Tourism in Europe. The new Challenge for Spas, Tourism and Health Resorts (11th ELRA Congress Bad Saarow, 7-9 October). Berlin, 1999
11. Mezhenna Nataliia and Filippova Daria. Innovations in the Architectural Environment: the Impact of Society on the Positive Perception and Conflict of the Incomprehensible IOP Conference Series: Materials Science and Engineering. 2020. Volume 907. DOI: <https://doi.org/10.1088/1757-899X/907/1/012019>
12. Smith M., Kelly C. Wellness Tourism, in Tourism Recreation Research. Greenwich, London, 2006. 298 p.
13. Smith M., Puczko L. Health and wellness tourism. Greenwich, London 2008. 185 p.
14. Гедонізм: визначення, історія, погляди [Електронний ресурс] // Psychologer. 23.08.2023. URL: <https://psychologer.com.ua/hedonizm/> (дата звернення: 16.10.2024).

References

1. Danchak, I. O., Lukomska, G. V. (2013). Funkuszionalno-planuvalni phynzyry organizaszi prostoru SPA-zakladiv. Functional and Planning Principles of Space Organization in SPA-facilities. Regionsnyi problemy arkhitektury i mistobuduvannia, (№ 11-12), P-p. 206-210. (in Ukrainian)

2. Yezhov, V.V., Gozhenko, O.A., Buchynskij, S.N., & Dushkin, I.F. (n.d.). Spa-technologii u vidnovlyuvalniy medycyni ta kurortologii: stan ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Spa technologies in restorative medicine and resort science: state and development prospects in Ukraine]. URL: <http://sankurort.ua/uk/4/22/31>. (in Ukrainian)
4. Zaxarin, S.V. (2007). Innovacijne zabezpechennya rozvytku turyzmu i kurortiv [Innovative support for the development of tourism and resorts]. In L. I. Fedulova, (Ed.). Sociogumanitarnyj aspekt innovacijno-texnologichnogo rozvytku ekonomiky [The socio-humanitarian aspect of the innovative and technological development of the economy]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, p. 295–311 (in Ukrainian)
6. Kolenda, N.V. (2008). Teoretychni osnovy modelyuvannya i prognozuvannya strategichnogo potencialu rekreacijnoyi systemy regionu [Theoretical bases of modeling and forecasting of the strategic potential of the recreation system of the region]. Management of the economy of recreational areas, industries and enterprises. pp. 41–47. (in Ukrainian)
7. Kerbin-Beily, D., Harkap, D., Harrington, D. (2010). SPA-terapsya v industriyi krasoty. Metodika prozhedur, ekspluatazsyia oborudovaniia, programmy obucheniiia spa-menedzmentu [Spa therapy in the beauty industry]. Methods of procedures, equipment operation, spa management training programs [пер. с англ. В. Е. Бельченко]. – Moskva: RIPOlclassik, – 304 p. (in Russian)
8. Lukomska, G.V. (2015). Formuvannya architekturno-planuvalnyh vyrichen vodno-ozdorovchih zakladiv. [Formation of architectural and planning solutions of water and health facilities]. Ph.D. arch.:18.00.02. Lviv Polytechnic National University. Lviv. 207 p. (in Ukrainian)
9. Fomenko, N.V. (2007). Rekreacijni resursy ta kurortologiya [Recreational resources and resort science]. Kyiv: Center for Educational Literature. 312 p. (in Ukrainian)
10. Leisure and Wellness: Health Tourism in Europe. (1999). The new Challenge for Spas, Tourism and Health Resorts (11th ELRA Congress Bad Saarow, 7-9 October). Berlin (in English)
11. Mezhenka, N., Filippova, D. (2020). Innovations in the Architectural Environment: the Impact of Society on the Positive Perception and Conflict of the Incomprehensible IOP Conference Series: Materials Science and Engineering Volume 907. DOI: <https://doi.org/10.1088/1757-899X/907/1/012019> (in English)
12. Smith, M., Kelly, C. (2006). Wellness Tourism, in Tourism Recreation Research. –Greenwich, London, 298 p. (in English)
13. Smith, M., Puczko, L. (2008). Health and wellness tourism. Greenwich, London. 185 p. (in English)

14. Hedonizm: vyznachennia, istoriia, pohliady (Hedonism: Definition, History, Views). (2023, August 23; updated October 29, 2023). Psychologer. Retrieved October 16, 2024, from <https://psychologer.com.ua/hedonizm/> (in Ukrainian).

Abstract

Oleksandr Zhytnyk, Student of group A-23-1(M)d, 2nd year of the master's degree, department of innovative architecture and design of Institute of Innovative Education Kyiv National University of Construction and Architecture.

Nataliia Mezhenna, Candidate of architecture, associate professor, Department of Architecture Fundamentals and Architectural Design. Kyiv National University of Construction and Architecture.

Hedonistic Aspects of Modern Technology in Public Spa Complexes

The article explores the integration of hedonistic principles in the design and operational strategies of modern public SPA complexes. It highlights the growing demand for SPA facilities as spaces for physical rehabilitation and emotional rejuvenation, emphasizing their role in addressing societal stress and promoting self-care. The study examines how innovative design approaches and advanced technologies transform SPA spaces into multifunctional environments that cater to the holistic needs of their visitors.

A detailed analysis is provided on the role of tactile sensations, natural materials, and advanced lighting technologies in creating relaxing environments. Unconventional materials, such as hemp husk mattresses and rounded-edge mosaics, are discussed as elements that enhance comfort. Ergonomic surfaces and temperature-controlled facilities like contrast baths and saunas are highlighted for their potential to deliver unique sensory and therapeutic experiences.

The psychological aspects of SPA facilities are also explored, emphasizing pleasure as a tool for emotional recovery. The article argues that thoughtfully designed spaces can evoke positive memories and sensations, particularly beneficial in the Ukrainian context, where SPA treatments are increasingly valued as affordable means of psychological support and rehabilitation.

Finally, the research underscores how modern SPA complexes are evolving into essential components of health and wellness systems. Through the application of hedonistic principles, they provide environments that address both physical and psychological needs, positioning themselves as key tools for improving overall quality of life.

Keywords: SPA complexes; hedonism; design; technology; wellness; tactility; psychological comfort; comfortable spaces.